

жаттығулар ұсынылған. Қорытындылайтын кезеңі техникалық мәтіннің лексикалық ерекшеліктерін көрсету, қорытынды жасай білу, аргументтерден мысал келтіру секілді жаттығу мен тапсырмалардан құрастырылған.

Түйін сөздер: лингводидактикалық аспект, терминология, құзыреттілік, энергетика метатілі, ғылыми-техникалық, терминтіктерестері, контент-талдау, кәсіби-бағдарланған тіл.

Lexico-stylistic features of scientific terminology in technical texts: lingvodidactic aspect

T.S. Kurmanbayeva¹, D.D. Shaibakova²

¹*Almaty University of Energy and Communications (Almaty, Kazakhstan),*

²*Abai University named after (Almaty, Kazakhstan)*

Abstract

In modern didactics, there is a whole theory of competency-based approach to teaching disciplines. The article discusses the problems of the formation of professional competence of students when learning vocabulary of a foreign language on the basis of texts of a technical specialty. The main goal is the assimilation of the lexical and stylistic features of scientific terminology in technical texts for practical work in the specialty, in our case, the field of energy. Texts and assignments are proposed that take into account the indication of scientific and technical terms, drawing up logical circuits, the ability to draw conclusions, find arguments, etc.

Keywords: lingvodidactic aspect, terminology, competence, metalanguage of energy, scientific and technical, terminology, content-analysis, professional-oriented language.

Поступила в редакцию 25.02.2020

FTAMP 14.35.07

Ж.У.КОБДИКОВА¹, У.А.ДИНСЛАМОВА¹

¹*Қазақ ұлттық қыздар педагогикалық университеті*

(Алматы, Қазақстан), zhuk53@mail.ru <https://doi.org/10.51889/2020-2.2077-6861.04>

МЕКТЕПТЕГІ ДИДАКТИКАЛЫҚ ҮДЕРІСТІҢ САПАСЫН БАСҚАРУДЫҢ ТЕОРИЯЛЫҚ НЕГІЗДЕРІ

Аңдатпа

Мектептегі дидактикалық үдерістің сапасын басқарудың теориялық негіздері айқындалған. Білім беруді ізгілендіру және технологияландыру контексінде дидактикалық процесс сапасын басқару проблемасының өзектілігі негізделеді, дидактикалық процесс сапасын басқару саласындағы негізгі категориялар мен ұғымдардың мәні ашылған. Мақсат, нәтиже, сапа ұғымдарының ара-қатынасы анықталып, дидактикалық үдерістің сапасы ұғымы кеңінен қарастырылған. «Оқытудың үш өлшемді әдістемелік жүйесі» технологиясының басқа педагогикалық технологиялардан ерекшелігі және оны оқу процесіне енгізудің тиімділігі көрсетілген. Бұл технологияның *талаптары негізінде* әр оқушының оқу материалын *меңгеру сапасы артады*, тұлғаның даму деңгейін объективті түрде, *әділ бағалауға* кепілдік беріледі. Бұл технологияның негізгі ерекшелігі: мідетті түрде, әр тақырып бойынша дамытушы деңгейлік тапсырмалардан тұратын кері байланыс кезеңі ұйымдастырылады. Меңгеру деңгейлерінің *мақсаттары* біртіндеп күрделеніп отырады және алатын аралық нәтижелерді болжап, нақты қойылады.

Түйін сөздер: білім беруді ізгілендіру және технологияландыру; субъектілердің сапасы (педагогтар мен білім алушылар); жоба сапасы; дидактикалық процесстің сапасы; орта сапасы (шарттар мен ресурстар); нәтижелер сапасы.

Қазіргі білім беруге екі негізгі тенденция тән: *ізгілендіру және технологияландыру*. Білім беруді ізгілендірудің аксиологиялық ядросы адамды «жеке», «ерекше», «дербестендірілген» деген акцентпен өзіндік шындық ретінде тану болып табылады. Гуманитарлық білім берудің мақсаты – «адами сапаны» дамыту үшін жағдай жасау, педагогикалық қолдау, кеңес беру, «өзіндік бірегейлігі мен өзіндік арналуын», «өзін-өзі құру», өзін-өзі көрсету, өзін-өзі анықтау, диалог арқылы өзін-өзі дамыту, өмірлік мән мәтінді түсіну, ұштастыру, шығармашылық, перманентті рефлексия және т.б.

«Адам сапасы», қоғамдағы білім беру жүйесінің сапасы және «қоғамдық интеллект сапасының» озық дамуы, А.И. Субеттоның пікірінше, ХХІ ғасырдағы өркениеттің өмір сүруінің императивіне айналады. Алайда, гуманитаризациялаумен қатар, парадоксалды да, басқа да үрдіс бар, ол – білім беруді *технологияландыру*.

Сонымен қатар, білім беру саласының технологиялылық деңгейі күшейе түсуде. Серіков атап өткендей: «білім берудің гуманитаризациясы оның технологиялылығын арттырумен ұштасуы тиіс, ал жобалық тәсіл тек оқу практикасына ғана емес, сонымен қатар білім беру мекемелерін басқарудың өзіне тән барлық аспектілерімен – критерийлікпен, сарапшылықпен, альтернативпен, ғылым сыйымдылығымен жетекші әдісі болады, бұл білім берудегі инновациялық процестердің үздіксіздігін қамтамасыз етеді» [1, Б.97]. Гуманитарландыру технологияландырусыз ғылымды қажетсінетін жүйелік жобалаусыз («құндылықтар – мақсаттар – мазмұн – құрал-саймандар»), сараптама, білім беру процестерінің сапасын болжау – бұл декларация. Қазіргі кезеңде «технологияландыру» адам қызметінің басым сипаттамасына айналады және ғылыми-практикалық ойлаудың қазіргі заманғы стилі ретінде қарастырылады. Кез келген кәсіби қызметтің «технологияландыру» критерийлері:

- ғылыми сыйымдылығы;
- ақпарат алмасу, оңтайлы ақпараттық орта құру;

- қызметтің мақсаттарына, құралдарына және нәтижелеріне «мықты» корреляция;

- сапа мәлімделген мақсатқа қызмет нәтижесінің сәйкестік дәрежесі ретінде;

- тиімділік-қызметтің оңтайлы ресурс шығыны ретінде;

- сапаны басқару, нормалау, бағдарламалар мен жобаларды сараптау, стандарттау, сертификаттау; халықаралық (мысалы, ISO 9001) және өнім сапасын басқарудың жергілікті жүйелерін құру (мысалы, университеттің сапа менеджменті жүйесі).

Технологиялық тәсіл кибернетикалық, ақпараттық, квалитологиялық және басқа да тәсілдердің «корреляциясы» болып табылады. Оны жүзеге асыру білім беруде:

- жалпы білім беру жүйесінің және оның ішінде кіші жүйелердің оңтайлы тұрақты жұмыс істеуін және дамуын қамтамасыз ету арқылы білім беру сапасы мен тиімділігін тұрақты арттырады;

- білім беру жүйесін жобалау және сараптау (сапаны бағалау), білім беру процестерінің сапасын болжау, консалтинг арқылы білім беру сапасын басқарудың ғылыми сыйымдылығын, жүйелілігін және инновациялылығын қамтамасыз етеді;

- заманауи ғылыми білім негізінде білім беру үрдістерін нормалау және технологияландыруды жүзеге асырады;

- ақпараттандыру арқылы білім беру процестерін (дидактикалық және басқару) оңтайландыру: жаңа ақпараттық технологияларды енгізу, оңтайлы ақпараттық-білім беру ортасын құруға ықпалын тигізеді.

Білім беруді *ізгілендіру және технологияландыру* контекстінде «адами сапаны» дамыту мен білім беру сапасын басқаруды қамтамасыз ету мәселелері барлық деңгейде неғұрлым өзекті болып келеді (В.А.Болотов, Б.А.Гедранович, М.В.Горшенина, Н.Ф.Ефремова, А.И.Жук, Э.В.Злобин, М.Н.Певзнер, М.М.Поташник, В.В.Сериков, В.А.Сластенин, А.И.Субетто, А.В.Федоров, Ю.К.Чернова және т.б.).

Дәстүрлі түрде білім беру сапасы *екі құрамдас бөлік* ретінде қарастырылады: *оқыту сапасы мен тәрбие сапасы*. Алайда, тәрбиенің ашықтығы, көп факторлығы, бейсыздығы, болжаусыздығы және жағдаяттылығы, тәрбиелік өзара іс-қимыл мазмұнының ерекшелігі (құндылық-мағыналық, тұлғалық тәжірибені қалыптастыру) тәрбие нәтижелерін сандық өлшеммен өлшеуге болмайтындығын көрсетеді.

Осылайша, нәтижесін сандық өлшеммен өлшеуге болатын оқытудың сапасы басқарудың доминантты нысаны болып табылады. Сондықтан *білім беру сапасының мәні мен басқару ерекшеліктерін оқыту сапасына* ауыстыру мүмкін деп есептейміз.

«Білім сапасы» ұғымын қарастыру үшін бірқатар зерттеушілер (А.П.Афанасьева, Г.Л.Ильин, И.С.Клейман, С.А.Козлова, А.М.Моисеев, М.М.Поташник, А.И.Севрук және т.б.) зерттеген болатын, онда «өнім сапасы» ұғымы (нәтиже сапасы) тұтынушы үшін маңызды осы өнімнің маңызды қасиеттерінің жиынтығы ретінде «әлеуметтік-маркетингтік тәсіл» болып табылады. М.М. Поташниктің пайымдауынша: «білім сапасы, ең алдымен, оның нәтижелерінде көрсетілген білім беру процесінің сапасы» [2, Б.18].

В.А. Сластенин атап өткендей, педагогикада білім беру сапасын екі жақты – *процессуалдық* (білім беру үрдістерінің сапасы) және *нәтижелейтін* (білім беру нәтижелерінің сапасы) бірлігінде қарау өте қолайлы және білім беру сапасын анықтаудың мұндай тәсілі жоғары білім беру мекемелерінде процесс тәсіліне негізделген сапа менеджменті жүйесін енгізумен байланысты.

Бұл тәсіл жалпы білім беру сапасын және оқыту сапасын түсіну үшін маңызды, бірақ белгілі бір «технократизммен» сипатталады, ал В.В.Сериковтың пікірінше, педагогикалық теорияны құруға жаратылыстану-ғылыми бағыттың «объективтілік» тәсілінің классикалық үлгісі болып табылады. Ғалымның ұстанымын қолдай отырып, оқыту сапасын оның субъектілеріне (педагогтарға және білім

алушыларға) қатыссыз қарастыру мүмкін емес деп ойлаймыз. *Оқыту сапасының мәні мынадай тізбекке сүйенеді: «субъектілердің (педагогтар мен білім алушылардың) сапасы – дидактикалық процесс жобасының сапасы – дидактикалық процестің сапасы – орта сапасы (жағдайы мен ресурстары) – нәтижелер сапасы»*. Осыған байланысты оны субъектілік, тұжырымдамалық, іс жүргізу, орта, нәтижелі бес аспектінің бірлігінде қарау керек. Бұл ретте субъектілердің сапасы оқыту сапасының жүйе құраушы компоненті болып табылады (1-сурет).

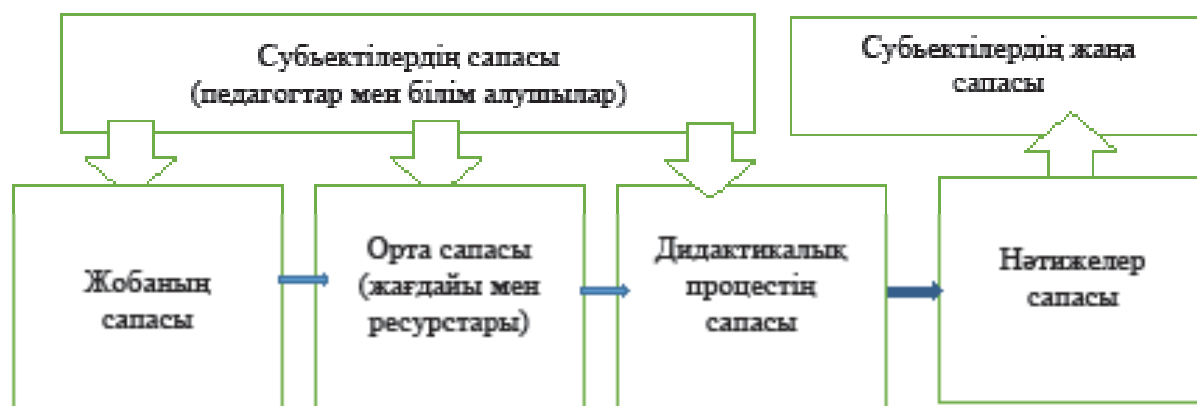
Субъектілердің сапасына, атап айтқанда, аксиологиялық ұстанымдарға, тұлғалық-кәсіби ұстанымдарға, педагогтың тәжірибесіне, құзыреттілігіне, оның рефлексивтік дербестік дәрежесіне дидактикалық процесс жобасының сапасы тәуелді болады. Дидактикалық процесс педагогтер мен білім алушылардың педагогикалық өзара іс-қимылы болып табылады, ал оның сапасы жобаның сапасымен ғана емес, ең алдымен субъектілердің сапасымен және олардың педагогикалық өзара іс-қимыл сапасымен анықталады.

Қазіргі зерттеушілердің көпшілігі (В.И.Байденко, Г.А.Бордовский, В.И.Воскресенский, А.И.Жук, Э.В.Злобин, В.А.Качалов, Д.А.Новиков, өзекті әлеуметтік тапсырысты көрсететін нормаларға, талаптарға, эталондарға, стандарттарға сәйкестік дәрежесі ретінде білім беру сапасын анықтайды (жүйе, үдеріс және нәтиже ретінде). Мұндай сәйкестікті белгілеу білім беру сапасын анықтау үшін қажет, бірақ жеткіліксіз, өйткені стандарттардың талаптары нақты тұлғаға бағытталмаған: білім алушылардың нақты және әлеуетті мүмкіндіктерін, олардың жеке және кәсіби даму құндылықтарын, аксиологиялық (құндылық) ұстанымдарды, жеке-кәсіби ұстанымдарын, нақты педагогтердің тәжірибесін, құзыреттілігін ескермейді. В.А.Болотов, Н.Ф.Ефремов, В.В.Сериков сынды ғалымдардың пікіріне сүйенер

болсақ, білім беру сапасы оның нормативті талаптарға сай болу дәрежесімен ғана емес, ең алдымен әлеуметтік және тұлғалық кутулермен анықталады.

Білім беру сапасы мақсатқа қол жеткізу шарасы ретінде мақсат пен нәтиженің арақатынасы ретінде түсініледі. Бұл ретте мақсат оқушының әлеуетті даму аймағында операциялды және болжамды түрде

қойылу керек. Мақсат пен нәтиженің арақатынасын өлшеу арқылы оқушының білім сапасын шығаруға болады: Мысалы, сабақтың жоғары мақсаты 120 балл жинау, делік. Әшірбекованың нәтижесі 90 балл. Оның білім сапасын анықтау үшін нәтижені мақсатқа бөліп, 100 пайызға көмейтеміз. Сонда білім сапасы 75% -ке тең екенін көреміз: $90/120 \times 100\% = 75\%$.

1-сурет. Субъектілік, концептуалды, үдерістік, орта жағдайына қарай, нәтиже аспектілеріне бағытталған бірліктегі оқыту сапасы

М.М. Поташник білім беру процесі нәтижесінің негізгі 5 түрін анықтайды: білім, білік және дағды деңгейі, тұлғалық даму көрсеткіштері, білімнің теріс әсерлері (оқушылардың денсаулық жағдайының нашарлауы), мұғалімнің кәсіби құзыреттілігінің және оның жұмысқа көзқарасының өзгеруі, сондай-ақ мектептің социумдағы беделінің өсуі [2, Б.19].

Білім сапасы – көпаспектілі. М.М.Поташник, В.А.Сластенин тұрғысынан білім беру сапасының барлық құрауыштарын нақты және бір мағыналы анықтау оның көп факторлығы мен стохастикалығына байланысты мүмкін емес. Бірқатар зерттеушілер (А.А.Андреев, Н.В.Варжина, Б.А.Гедранович, А.П.Егоршин, Б.А.Качалов, С.Г.Костогриз, Г.В.Красильникова, В.А.Кручинин, В.А.Прудковский, М.Э.Скиба) білім беру сапасының негізгі құрамдас бөлігі ретінде білім беру ортасының (білім беру бағдарламаларының, материалдық-техникалық қамтамасыз етудің, ақпараттық-білім беру ортасының, профессорлық-

оқытушылық құрамның, студенттер мен талапкерлердің) сапасын және білім беру үдерісінің (педагогикалық, ғылыми-педагогикалық және басқару қызметінің) сапасын қарастырады.

Мақсат сапасы (кез келген білім беру жүйесінің жүйе құраушы компоненті ретінде) білім беру сапасының инварианты компоненті болып табылатындығын ескере отырып, ғалымдардың көпшілігі (Е.В.Иванов, Т.М.Давыденко, Э.М.Коротков, М.Н.Певзнер, П.А.Петряков, М.М.Поташник, С.М.Редлих, В.В.Сериков, Г.А.Федотова, Т.И.Шамова, Р.М.Шерайзина, Г.И.Шибанова, А.Г.Ширин): «Білім беру сапасы мақсаттар мен стандарттардың (нормалардың) сапасына, процестің (мазмұны мен технологияларының) сапасына, ортаның сапасына (жағдайлар/ресурстар: кадрлық, ақпараттық-әдістемелік, құқықтық, материалдық-техникалық қамтамасыз ету, қаржылық мүмкіндіктер), нәтиженің сапасына байланысты», – деп есептейді.

Оқыту сапасының *инвариантты компоненті* ретінде мыналар қарастырылады:

– *дидактикалық үдерістің «субъектілердің сапасы»*, атап айтқанда, «білім алушылардың сапасы» (оқу жетістіктерінің және әлеуетті мүмкіндіктерінің деңгейі, мотивация, тапсырмалар, қабілеттер, тәжірибе). (аксиологиялық ұстанымдар, тұлғалық-кәсіби ұстанымдар, тәжірибе, құзыреттілік);

– *дидактикалық үдерістің «жоба сапасы»*: құндылық-мақсатты басымдықтардың сапасы (оқытудың тұжырымдамалық моделі, мақсаты, міндеттері, өлшемдері), мазмұн сапасы, дидактикалық құралдардың сапасы (түрлері, әдістері, технологиялары), ақпараттық-әдістемелік ресурстардың сапасы;

– *«дидактикалық үдерістің сапасы»*;

– *«орта сапасы»*, яғни дидактикалық процесс жүзеге асырылатын шарттар мен ресурстар (интернет-ресурстардың, арнайы сайттардың, электрондық кітапханалардың ашықтығы мен қол жетімділігі, заманауи білім беру веб-технологияларын, телекоммуникациялық технологияларды пайдалану мүмкіндігі, желілік педагогикалық өзара іс-қимылдың онлайн нысандарын іске асыру, зерттеу зертханаларының, консалтингтік орталықтардың болуы және т. б.;

– *«нәтижелер сапасы»*.

Оқыту сапасы тек оның компоненттерінің сапасына тең емес. Бұл оның құрылымдық компоненттерінің сапа жиынтығымен ғана емес, сонымен қатар олардың арасындағы «корреляция» (өзара байланыс), келісу, үйлесім дәрежесімен де анықталады. Бұл ретте оқыту сапасының инвариантты атрибуты оның эмердженттілігі («жүйелік әсер») болып табылады: сапа компоненттерінің ешқайсысы өзі оқыту сапасын қамтамасыз етпейді, соңғысы барлық компоненттердің сапасын қамтамасыз ету және олардың өзара шарттылығы, олардың арасындағы «корреляция» жоғары дәрежесі арқасында ғана мүмкін болады.

Көпөлшемді құрылымдылық оқыту сапасының бүтіндігін құраушы.

В.В.Сериковтың ұстанымы бойынша: «Тұтастық – бұл адамгершілік, гуманитарлық, білім берудің субъектілік-авторлық және шығармашылық тұрмыс деңгейі» [3, Б.16]. *Оқытудың тұтастығы, ең алдымен, оқыту субъектілерінің тұтастығымен қамтамасыз етіледі; демек, оқыту сапасының жүйе құраушы компоненті оның субъектілерінің (педагогтар мен білім алушылардың) сапасы болып табылады.*

«Дидактикалық үдерістің сапасы – бұл осы үдерістің, субъектілердің сапасы». Субъект жоқ болса, онда дидактикалық процесс те жоқ. В.В.Сериковтың айтуынша, дидактикалық процессті педагогтар мен оқушылар жасайды. Егер мұғалім келмесе, балаларды ұйымдастырмаса, сыныпта ешқандай процесс болмайды және олар өзі іске асыратын бағдарламаға сәйкес өзі ұсынған бағытта белсенді әрекет ете алмайды. Бұл идеяның өзі туралы айта салу бір процесс, орналастырылуы тиіс мұғалім мен оқушы іс-әрекет жасайтын өрісі, оның факторларын, олардың саналы қабылдау, түсіну, түсіндіру, сынды әрекеттер олардың қатысуынсыз жүзеге асса қызық көрінер еді [3, Б.15].

Сапа арқашан қолданыстағы контекстпен байланысты. Мысалы, қазіргі заманғы мәдениеттегі гуманитарлық құндылықтарға, постмодернизм идеяларының ықпалы гуманитарлық құндылықтарға негізделген тұлғалық дамытушы дидактикалық жүйелерді жобалау қажеттігіне негізделеді, ол білім алушылардың өзін-өзі тануы, өзін-өзі дамытуы және рефлексия жасау үшін жағдай жасауға бағытталған. Тиісінше сапаны бағалау негізінде гуманитарлық құндылықтар жататын сапалық (квалиметриялық) критериалды шкалаларды әзірлеуді талап етеді.

Бүгінде білім сапасына көңіл бөлу білім мекемелерінің басты міндетіне айналып отыр. Осы мақсатты жүзеге асыру барысында қаптаған шет елдік дайын технологияларды оқу үрдісінде қолдану әдетке айналған. Әрине, жаңалыққа құмарту жаман іс емес. Дегенмен, жаңаның бәрі жақсы бо-

луы екіталай. Мәселен, дәрігер қателігі бір адамға залал келтірсе, жалған технологияны бір рет қолданған педагог сансыз жанға зиян шектіруі мүмкін. Олай болса, шет елдік технологияларды көзсіз қолданудың орнына өзіміздің ұлттық технологияларымызға мойын бұра бастау қажет.

Еліміз егемендік алған соңғы жылдары бірқатар ірі педагог ғалымдарымыз үлкен ғылыми зерттеулер жүргізіп, жана ұлттық технологиялар жасауды қолға алды. Сондай технологиялардың бірі оқытудың «Үшөлшемді әдістемелік жүйесі» технологиясы [4].

Бұл технологияның *талабы бойынша* әр оқушының оқу материалын *меңгеру сапасы артады*, ол оқыту мен білім беру сапасын арттыруға, жалпы тұлғаның дамуын объективті түрде, *әділ бағалауға* кепілдік береді. Бұл технологияның негізгі ерекшелігі: мідетті түрде, әр тақырып бойынша деңгейлік тапсырмалардан тұратын кері байланыс кезеңі ұйымдастырылады. Меңгеру деңгейлерінің *мақсаттары* бірінен бірі туындайды және біртіндеп жететін аралық нәтижелерді болжап, нақты қойылады. Әр деңгейдің мақсаттарына сәйкес бірін-бірі толықтырып, тереңдетіліп, күрделеніп отыратын деңгейлік тапсырмалар тізбегі іріктеледі. Мұндай мазмұн оқушылардың тіл байлығын дамытуға, олардың рухани дамуына оң ықпалын тигізетін тәрбиелік мәні бар, оқушының жас ерекшелігін, жергілікті, аймақтық, ұлттық ерекшеліктерді ескеретін тапсырмалармен байытылады. Сонда оқу барысында мазмұн арқылы *тәрбиелік мақсат жүзеге асады*. Сонымен қатар, мұндай мазмұн барлық ғылымның әлем деңгейіндегі жетістіктерін қамтитын тапсырмалар арқылы және компьютерлік техниканың көмегімен орындалатын тапсырмалар арқылы жетілдіріледі. Бұл жағдайда Қазақстан Республикасының бәсекеге қабылетті елу елдің қатарына қосылуына өз үлесін қоса алатын ұрпақ тәрбиелеуге қолайлы жағдай туады. Жана буын оқулықтарының мазмұны осылай жаңартылған білім мазмұнынан құрылса және, егер олар кері байланыс

кезеңінде үш деңгейлік тапсырмалар арқылы қайтадан берілсе, онда оқыту үрдісі вертикаль бағыттағы даму векторы бойынша төменнен жоғарыға қарай қозғалысқа келеді. Бұл жағдайда оқытудың *дамытушылық мақсаты жүзеге асады* және ол – оқытудың «Үшөлшемді әдістемелік жүйесі» технологиясының айрықша белгісі мен басқа технологиялардан артықшылығы болып табылады.

Мектептерге осындай үшөлшемді әдістемелік жүйе негізінде ұйымдастырылған *жаңа сипаттағы, барлық типтегі мектептерге ортақ оқыту үлгісін* енгізу арқылы ауылдың да, қаланың да жалпыға бірдей орта білім беретін мектептері мен элитарлы мектептердің арасындағы айырмашылықтарды жою мәселесі шешімін табады.

Қорыта айтқанда, барлық оқушы барлық пәндерден бірінші деңгейдің тапсырмаларын толық орындап, «сынақтан өтуге міндетті» болғандықтан жүз пайыздық үлгерімге қол жеткізеді, яғни ҰБТ-ның ең төменгі деңгейінен өтуіне кепілдік алады; оқушылардың жеке басының қабылетіне сәйкес бағыттағы пәндерді *толық және терең* меңгеріп *жүйелі* түрдегі *берік* білім алуына қолайлы жағдай туады. Тәжірибе нәтижелері бұл пәндерден 80-90 пайыздан жоғары білім сапаларын көрсеткен. Дарынды оқушылар барлық пәндерден төртінші шығармашылық деңгейден көрінетін болады. Сонда бір сыныпта гимназияның оқушысы да, лицейдің оқушысы да және дарынды оқушылар да бір бірімен гармоникалық үйлесімде, олардың әрқайсысы өзінің қабылетіне қарай тиісті бағытта *терең* де *берік* білім алуына қолайлы жағдай туады және ең бастысы: әр оқушының, аз дегенде, бір пәнге болса да, қызығушылығы оянады. Мүлде қабылетсіз бала болмайтыны баршамызға аян ғой, сондықтан олардың «ұйқтап» жатқан қабылетін «оятып» дамыту, барлық оқушыларды ерте кәсіби бағдарлау (5-6 сыныптан бастап) мәселелері шешімін табады.

Үшөлшемді әдістемелік жүйе негізіндегі оқыту технологиясы оқушының

денсаулығын, психикасын сақтаушы құрал ретінде қарастырылады, себебі: әр оқушы әр пәннің әр тақырыбы бойынша қабілеті жететін деңгейге ғана жете алады. Оқушының түбегейлі нәтижесі дұрыс орындалған әр тапсырманың күрделігіне сәйкес оларға алдын ала бекітіліп қойған нақты балл санын «қосу» әдісімен жинап отыру арқылы бағаланады: бірінші деңгей үшін – 5 балл (*бірінші өлшем*), екінші деңгейді орындаса, 4 балл қосып, 9 балл жинайды (*екінші өлшем*), үшінші деңгейге шықса, тағы

3 балл қосып, барлығы 12 балл жинап (*үшінші өлшем*), «өте жақсы» деген баға алады. Мұндай «қосу» әдісі оқушылардың танымдық белсенділігін, қызығушылығын, оқуға деген құштарлығын арттырады және оқытудың «Үшөлшемді әдістемелік жүйесі» педагогикалық технологиясының басқа технологиялардан айрықша ерекшелігі болып табылады.

Пайдаланған әдебиеттер тізімі

- [1] Сериков В.В. Обучение как вид педагогической деятельности: Учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений /В.В. Сериков. – М.: Академия, 2008. – 256 с.
- [2] Поташник М.М. Качество образования: проблемы и технология управления /М.М. Поташник. – М.: Педагогическое общество России, 2002. – 352 с.
- [3] Сериков В.В. Субъективные основания целостности педагогического процесса /В.В. Сериков //Известия ВГПУ. – 2012. – Т.68. – №4. – С.12-18.
- [4] Караев Ж.А., Кобдикова Ж.У. Технология трехмерной методической системы обучения: сущность и применение. – Алматы, 2018. – 480 с. ISBN 978-601-275-750-7.
- [5] Субетто А.И. Введение в квалиметрию высшей школы: в 4 кн. – М.: Исслед. центр проблем качества подгот. специалистов, 1991. – 122 с.
- [6] Колесникова И.А. Педагогическое проектирование: Учеб. пособие для высш. учеб. заведений /И.А. Колесникова, М.П. Горчакова-Сибирская, 3-е изд. стер. – М.: Академия, 2008. – 288 с.
- [7] Краевский В.В. Основы обучения. Дидактика и методика: Учеб. пособие для студ. высш.учеб. заведений /В.В.Краевский, А.В.Хуторской. – М.: Академия, 2007. – 352с.
- [8] Краевский В.В. Предметное и общепредметное в образовательных стандартах /В.В. Краевский, А.В. Хуторской //Педагогика. – 2007. – №2. – С. 3-9.
- [9] Максутова И.О., Таубаева Ш.Т., Момбек А.А. Педагогическая технология: от концепции до модели / Педагогика и психология. – 2018. – № 4(37). – С.123-129.
- [10] Безрукова В.С. Педагогика: Учеб. пособие /В.С. Безрукова – Ростов н/Д: Феникс, 2013. – 381 с. (Высшее образование), ISBN 978-5-222-20014-8.
- [11] Трайнев В.А., Трайнев И.В. Информационные коммуникационные педагогические технологии (обобщения и рекомендации): Учебное пособие, 3 издание. –М.: Дашков и К, 2008. – 280 с., ISBN 978-5-91131-443-9.

References

- [1] Serikov V.V. Obuchenie kak vid pedagogicheskoy deyatel'nosti: Ucheb. posobie dlya stud. vyssh. ucheb. zavedenij /V.V. Serikov. – М.: Akademiya, 2008. – 256 s.
- [2] Potashnik M.M. Kachestvo obrazovaniya: problemy i tekhnologiya upravleniya /M.M. Potashnik. – М.: Pedagogicheskoe obshchestvo Rossii, 2002. – 352 s.
- [3] Serikov V.V. Sub»ektivnye osnovaniya celostnosti pedagogicheskogo processa /V.V. Serikov //Izvestiya VGPU. – 2012. – Т.68. – №4. – S.12-18.
- [4] Karaev ZH.A, Kobdikova ZH.U. Tekhnologiya trekhmernoj metodicheskoy sistemy obucheniya: sushchnost' i primeneniye. – Almaty, 2018. – 480 s. ISBN 978-601-275-750-7.
- [5] Subetto A.I. Vvedeniye v kvalimetriyu vysshej shkoly: v 4 kn. – М.: Issled. centr problem kachestva podgot. specialistov, 1991. – 122 s.
- [6] Kolesnikova I.A. Pedagogicheskoye proektirovaniye: Ucheb. posobie dlya vyssh. ucheb. zavedenij /I.A. Kolesnikova, M.P. Gorchakova-Sibirskaya, 3-e izd. ster. – М.: Akademiya, 2008. – 288 s.
- [7] Kraevskij V.V. Osnovy obucheniya. Didaktika i metodika: Ucheb. posobie dlya stud. vyssh. ucheb. zavedenij /V.V.Kraevskij, A.V.Hutorskoj. – М.: Akademiya, 2007. – 352s.
- [8] Kraevskij V.V. Predmetnoye i obshchepredmetnoye v obrazovatel'nyh standartah /V.V. Kraevskij, A.V. Hutorskoj //Pedagogika. – 2007. – №2. – S. 3-9.

[9] Maksutova I.O., Taubaeva SH.T., Mombek A.A. Pedagogicheskaya tekhnologiya: ot koncepcii do modeli / Pedagogika i psihologiya. – 2018. – № 4(37). – S.123-129.

[10] Bezrukova V.S. Pedagogika: Ucheb. posobie /V.S. Bezrukova – Rostov n/D: Feniks, 2013. – 381 s. (Vyshee obrazovaiie), ISBN 978-5-222-20014-8.

[11] Trajnev V.A., Trajnev I.V. Informacionnye kommunikacionnye pedagogicheskik tekhnologii (obobshcheniya i rekomendacii): Uchebnoe posobie, 3 izdanie. –M.: Dashkov i K, 2008. – 280 s., ISBN 978-5-91131-443-9.

Теоретические основы управления качеством дидактического процесса в школе

Ж.У.Кобдикова¹, У.А.Динисламова¹

¹Казахский национальный женский педагогический университет

(Алматы, Қазақстан)

Аннотация

Определены теоретические основы управления качеством дидактического процесса в школе. Обосновывается актуальность проблемы управления качеством дидактического процесса в контексте гуманитаризации и технологизации образования, раскрывается сущность основных категорий и понятий в области управления качеством дидактического процесса. Определено соотношение понятий как цель, результат и качество, широко рассмотрено понятие «качество дидактического процесса». Показана отличительная особенность технологии «Трехмерная методическая система обучения» от других педагогических технологий и эффективность ее внедрения в учебный процесс.

На основе требований данной технологии повышается качество усвоения учебного материала каждым из учащихся, гарантируется объективная оценка уровня развития личности. Основной особенностью данной технологии является то, что в обязательном порядке организовывается этап обратной связи. Он состоит из разноуровневых заданий-измерителей по каждой теме. Цели уровней усвоения постепенно усложняются и ставятся четко с прогнозом ожидаемых промежуточных результатов.

Ключевые слова: гуманитаризация и технологизация образования; качество субъектов (педагогов и обучающихся); качество проекта; качество дидактического процесса; качество среды (условий и ресурсов); качество результатов.

Theoretical foundations of the quality management of the didactic process in school

Zh. Kobdikova¹, U. Dinslamova¹

¹Kazakh National Women's Pedagogical University (Almaty, Kazakhstan)

Abstract

The theoretical foundations of quality management of the didactic process in school are defined. The urgency of the problem of quality management of didactic process in the context of humanization and the technologization of education, reveals the essence of basic categories and concepts in the field of quality management of didactic process. The correlation of the concepts: goal, result and quality is defined, and the concept of «quality of the didactic process» is widely considered. The distinctive feature of the technology «three-Dimensional methodical system of training» from other pedagogical technologies and the effectiveness of its implementation in the educational process is shown.

Based on the requirements of this technology, the quality of learning of educational material by each of the students increases, and an objective assessment of the level of personal development is guaranteed. The main feature of this technology is that it is mandatory to organize a feedback stage. It consists of multi-level measurement tasks for each topic. The goals of the learning levels are gradually becoming more complex and are set clearly with a forecast of the expected intermediate results.

Key words: humanitarization and technologization of education; quality of subjects (teachers and students); quality of the project; quality of the didactic process; quality of the environment (conditions and resources); quality of results.

Редакцияға 12.02.2020 қабылданды.